

10. NOVEMBER 1964

Kunst og kultur ut til folket

Den 10. november 1964 arrangerte Det norske Arbeiderparti en kulturkonferanse med meget stor deltakelse av kunstnere og personer som arbeider med kulturspørsmål. Statsminister Einar Gerhardsen ønsket velkommen og sa bl. a.:

Så lenge fattigdommen rår i et samfunn, kan en spare seg bryet med å vende seg til de brede befolkningslag om kunst og kultur. Det ville være å så på steingrunn. Den som er sulten, vil først ha brød. Om vi ikke visste det før, lærte vi det under krigen. De som sultet, ble nokså like i så måte — de tenkte på, de snakket om og de drømte om mat, enten de var kunstnere, akademikere eller arbeidere. Først når menneskene har det daglige brød, kan de begynne å tenke på andre verdier i livet. Hvilke verdier? Ja, det kan være så mangt, men det er også — og kanskje først og fremst — de verdier de kan finne i kunst og kultur. Her har en heldigvis et stort register å spille på. Og den enkelte må stå fritt i sitt valg. Noen kan og vil være aktive utøvere, fordi de har noe å gi andre, eller fordi de kort og godt selv har glede av det. De fleste må motta de verdier andre kan gi dem, og de vil kjenne seg gladere og rikere ved det.

Vi får ofte høre at i den velstandsutviklingen som vi er inne i, er kravet om bedre materielle goder langt sterkere enn trangen til å få del i kulturelle goder. Man kan av og til få det inntrykk at den utviklingen vi er inne i, er direkte kulturfiendtlig i hele sitt vesen og i alle sine bestrebelser. Vurderingen av et slikt spørsmål avhenger naturligvis av de øyne som ser. Men jeg har vanskelig for å forstå at vilkårene for kulturell utvikling var bedre i en tid da store deler av vårt folk levde under kummerlige kår, og da kampen for det daglige brød var så hard at det ble lite tid og krefter til overs til å interessere seg for kunst og kultur. For min del ser jeg det ikke som noe ideal at det skal være en blomstring av kunst og kultur for

en ganske liten del av folket, mens storparten gjennom fattigdom og stridt arbeid er avskåret fra å kunne få del i disse livets goder.

Det nye som holder på å skje, er at det blir åpnet muligheter for så mange flere til å kunne gi sitt liv et rikere innhold gjennom kunstens gaver, nettopp fordi de økonomiske og sosiale vilkår ligger bedre til rette for det. Det har alltid vært arbeiderbevegelsens mål å kunne skape samfunnsforhold slik at livet for de enkelte kunne bli mer innholdsrikt. Til et rikere livsinnhold har vi alltid regnet kunsten. Derfor må kunsten nå ut til folket. Da Fernanda Nissen i Oslo og Andreas Paulson i Bergen fikk arrangert egne arbeiderforestillinger i teatrene for 60 år siden, var det nok noen som mente at det nærmest var noe upassende og misforstått at disse udannede befolkningslag ville forsøke seg på stemninger og tanker som et fåtall hadde hatt enerett på. Men disse tiltakene vant også stor forståelse og sympati. La meg gjengi hva Edvard Grieg sa ved en arbeiderkonsert i København i 1899:

«Denne aften står for meg som virkeliggjørelsen av min ungdomsdrøm: At kunsten likesom i det gamle Grekenland skal nå ut til alle, nettopp fordi dens kall er å bringe bud fra hjerte til hjerte. Jeg vil ønske at denne institusjon, arbeiderkonsertene, som søker å virkeliggjøre kunstens oppgave, må blomstre og finne etterlignelse i all verdens land. Det er å håpe for både folkets og kunstens egen skyld. Måtte kunsten leve som folkets kunst.»

Det er mulig at sosialistene har vært for optimistiske i sitt syn på denne utvikling. Det kan vel hende at vi hadde en for sterk tro på at bedre økonomiske forhold ville føre til at så mange flere ville benytte mulighetene til å få del i de kulturelle goder. Jeg tror ikke vårt synspunkt har vært galt, men kanskje har vi lagt for liten vekt på nødvendigheten av opplysning og veiledning, så folk kunne forstå og tilegne seg kunstens verdier. Vi må iallfall innrømme det faktum at altfor mange i dette landet ennå lever sitt liv uten å få rimelig del i kulturgodene. Nettopp det gir oss grunn til å spørre hva vi kan gjøre for at folk skal se hva kunsten i dens forskjellige former har å gi menneskene. Dette er ett av de spørsmål vi i fellesskap må prøve å gi svar på. Et annet er spørsmålet om kunstens og kunstnerens alminnelige stilling i samfunnet. Kanskje henger disse to spørsmålene sammen, slik at løsningen av det ene også gir løsningen av det andre.